

ZÜNNÛN-U MISRÎ HAZRETLERİ (3)*

*Eüzü bi'llâhi mine'ş-şeytâni'r-racîm,
Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm.*

*El-hamdü li'llâhi hakka hamdihî, nahmedühû bi-
cemîi mehâmidihî, lehü'l-hamdü kemâ yenbagî
li-celâli vechihî ve li- azîmi sultânih... Ve's-
salâtü ve's-selâmü alâ seyyidinâ muhammedin
ve âlihî ve sahbihî, ve men tebiahû bi-ihsânin
ilâ yevmi'd-dîn... Emmâ ba'd:*

Aziz ve muhterem kardeşlerim!

Kıymetli ve sevimli bir kitap olan Ebû Abdurrahmân es-Sülemî KS'in *Tabakâtü's-Süfiyye* isimli tasavvufî eserini, yâni mutasavvıfların hayatlarını ve mübarek sözlerini, nasihatlerini ihtiva eden kitabını burada okumağa başlamıştık.

Sâlihlerin anıldığı yere rahmet indiğini bildiğimiz için, ve bu mübarek zâtlar, Allah'ın rızasını kazanmak yolunda çok çalışmış kimseler, yüksek kimseler oldukları için, bunların sözlerinden, hayatlarından istifade ederiz, biz de örnek alırız diye okuyoruz. Ruhları şâd olsun diye okuyoruz.

Bu kitabın okunmasına başlamadan önce, başta Peygamber SAS Efendimiz olmak üzere; cümle enbiyâ ve mürselînin, Peygamber Efendimiz'den Hocamız Muhammed Zâhid-i Bursevî'ye kadar gelmiş geçmiş bütün pirlерimizin, turuk-u aliyye

---

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

silsilemiz mensubu sâdâtımızın, meşâyihimizin, halifelerinin, müridlerinin ruhlarına, bu terceme-i hallerini okuduğumuz mübareklerin ruhlarına;

Bu kitabı yazan Ebû Abdirrahmân es-Sülemî'nin ruhuna, içinde ismi geçen mübareklerin ruhlarına; bu dersi okuduğumuz şu Mustafa Selâmi Efendi Tekkesi'nin bânîsi Mustafa Selâmi Efendi'nin ve çevresinde medfun bulunanların ruhlarına;

Bu beldeyi Efendimiz'in işaretiyle fethetmek üzere gelmiş olan sahabe-i kiramın meşhurlarından Ebû Eyyüb el-Ensâri ve İstanbul'da medfun bulunan diğer sahabe-i kiram *rıdvânu'llâhi teâlâ aleyhim ecmaîn hazerâtının ruhlarına; bu civarda medfun bulunan meşhur şahısların, evliyaullahın, Abdül'ehad-ı Nûrî Hazretleri'nin ruhuna;*

Uzaktan yakından bu derse iştirak için gelmiş olan siz kardeşlerimizin ahirete göçmüş bütün sevdiklerinin ruhlarına; fatihlerin, şehidlerin, gazilerin, mücahidlerin ruhlarına; sair mü'minîn ü mü'minâtın ruhlarına, dereceleri üzere bizden birer hediye-i Kur'âniye olsun diye bir Fâtiha, on bir İhlâs-ı Şerîf okuyup öyle başlayalım:

.....

a. Zünnûn-u Mısrî'nin Bir Şiiri

Zünnûn-u Mısrî Hazretleri'nin menâkıbını, Ebû Abdirrahmân es-Sülemî'nin *Tabakâtu's-Sûfiyyesi'*nden takib etmekteydik. Geçen hafta, onun bir şiirine kadar okuduk, geldik.

يَقُولُ سَمِعْتُ سَعِيدُ بْنُ عُثْمَانَ يَقُولُ
أَنْشَدَنِي ذُو النُّونِ

TS. 21/14 Saîdü'bnü Osman diyor ki: (Enşedenî zü'n-n-nûn) “Zünnûn Hazretleri bana şu şiiri inşâd eyledi.” diyor. Şiir uzun, dokuz beyitlik bir şiir. Ana konusu Allah-u Teâlâ Hazretleri'ne karşı duyduğu sevgi, bağlılık ve bu duygunun bütün vücûdunu tesiri altına aldığına dair beyitler. Okuyalım, izah edelim:

Emûtu ve mâ mâtet ileyke sabâbetî

Ve lâ kadaytü min sıdki hubbuke ev târî

Münâye el-münâ küllü'l-münâ ente lâ münâ

Ve ente'l-gınâ küllü'l-gınâ inde iktârî

Ve ente medâ sü'lî ve gâyetü rağbetî

Ve mevdiu âmâlî ve meknûnu idmârî

Tahammele kalbiye fîke mâ lâ ebussuhû

Ve in tâle sukmî fîke ev tâle idrârî

Ve beyne dulûî minke mâ leke kad bedâ

Ve lem yebdü bâdîhi li-ehlin ve lâ cârî

Ve bî minke fî'l-ahşâi dâu muhâmîru

Fekad hedde minnî'r-rükne ve'nbesse isrârî

Eleste delîle'r-rekbi in hümu tehayyerû

Ve münkîze men eşfâ alâ curufin hârî?

Enerte'l-hüdâ li'l-mühtedîne ve lem yekün

Mine'n-nûri fî eydîhimü uşre mi'sârî

Fenelnî bi-afvi minke ahyâ bi-kurbihî

Eğısnî bi-yüsrin minke yetrudu ı'sârî.

Şiir bu. Şiirin izahını yapalım! Şiirin güzeli güzeldir, kötüsü kötüdür. Şairler hakkında Kur'an-ı Kerim'de bir sûre bile vardır: Şuarâ Sûresi... Ve şairlerin, duygularının sanatını İslâm'a zarar vermek için kullananları olduğu gibi; İslâm'a saldıranlara karşı İslâm'ı ve Peygamber Efendimiz'i ve müslümanların haseb ve neseblerini koruyan hamiyet sahibi şairler de olmuştur.

Sahabe-i kiramdan şairler zuhûr etmiştir. Meşhurlarının isimlerini sıralayalım: Hassân ibn-i Sabit RA, Ka'b ibn-i Mâlik el- Ensârî RA... Peygamber AS Efendimiz'in aleyhinde şiir yazdığı için, kâfirliğinden dolayı ölüm hükmü çıktığı kulağına gelince, başka çare olmadığını anlayıp, Rasûlüllah'ın huzuruna gizlice sokulup, onun huzurunda Bânet Suâdu kasîdesini okuyarak, Efendimiz'in affına, hatta iltifatına sahip olan Ka'b ibn-i Züheyr RA gibi şairler vardır.

Peygamber SAS Efendimiz, kendisi şiir dinlemiştir ama, kendisi şiir söylememiştir. Çünkü Peygamber Efendimiz şair değildir, peygamberdir. Sözleri şiir değildir, Kur'an-ı Kerim'dir; vahy-i gayrı metluv olan hadis-i şerîftir. Şairlerden sanılmasın diye şiir söylememiştir, çünkü söyledikleri şiirden yüksektir. Şânı, şerefi şiir söylemekten daha yüksektir.

Onun için, Fuzûlî Türkçe divanının başında diyor ki: “Şiir bir süstür, zinettir ama bizim için, nâkıslar içindir. Sen süsten, zinetten münezzeh ve yüksek, ondan berî ve âlî olan zât-ı celîlsin!”

Şiir bir zîverdir amma biz kimi nâkıslara, Ol ki zîverdir, anı muhtâc-ı zîver kılmamış.

O Peygamber süse muhtaç değil. Peygamberliğiyle, ahlâkıyla, hali ile, şânı ile, şerefi ile, vazifesiyle, yaptığı asil, muazzam işleriyle şiire muhtaç değildir. Ama Peygamber Efendimiz, bir güzel sanat olarak şiiri takdir eylemiş, teşvik eylemiştir.

Bir keresinde bir nasihat îrad eyledi. O nasihat üzere birisi kalktı, dedi ki:

“—Yâ Rasûlüllah! Ben bu nasihatınızı şiir haline getireyim mi?”

“—Getir.” dedi.

O mübarek geceleyin çalıştı, çabaladı ve Efendimiz’in nasihatını bir şiir haline getirdi, huzûr-u âlîsine geldi,

“—Hazırladım yâ Rasûlallah, isterseniz o şiiri okuyayım.” dedi ve kalktı, şiiri okudu.

Mânâ Peygamber Efendimiz’den, şiir haline dökülmesi o şair tarafından... Peygamber Efendimiz okuttu, dinledi ve gözlerinden yaş döktü. Yâni, dinledi ve gözyaşı döktü.

Medine-i Münevvere’ye varırken, damların üstünden ona şiirler okuyarak sevgilerini gösterdi Medine ahalisi.

Şiir, sözün duyguyla yüklü çeşididir. Yâni, sanatlı ve duygusal yönü yüksek olan çeşididir. Onun için, insan coştı mu şairleşir. Duyguları coştı mu, şi'riyyet hasıl olur kendisinde. Batılıların lirizm dediği hal hasıl olur.

Nitekim Abdül'azîz-i Kazanî hocamız, Hocamız'ın arkadaşı, makamın bir ara postnişini olan Abdül'aziz Efendi Hazretleri halvetteyken, bir gün şeyhi yanına gelmiş,

“—Evlâdım Abdül'aziz! Nasılsın bu gün? Nasıl mânevî halin?” diye sorduğu zaman,

“—Efendim, o kadar coşkunum ki, o kadar coşmuş durumdayım ki, içimde on binlerce mısra, şiir zihnimde, doluyor, taşıyor, çalkanıyor... Şiir, şiir, şiir her tarafım...”

“—Geçecek evlâdım.” demiş. Ertesi gün tekrar gitmiş,

“—Bugün nasılsın Abdül'aziz evlâdım?”

“—Efendim, o eski şiirler, hakîkten hepsi zihnimden geçti. Sadece bir Allah'ın varlığını, birliğini anlatan mısra kaldı.” diye ifade etmiş.

Demek ki, coşkun duyguların güzel kalıplar içinde anlatılması oluyor. Duygu güzel; çünkü coşarak söylenmiş bir duygu, dinlendiği zaman coşku uyandırır. Duygusal yönü kuvvetli, bir de muhassanât-ı şi'riyye ile, lafız süsleriyle; vezin gibi, kafiye gibi edebî sanatlar gibi süslerle de söz güzelleşince, hakikaten insanlara tesiri daha fazla olur. Bakarsınız Yunus'un bir ilâhisi, bir insanın hayatını değiştirmesine sebep olur, tevbe etmesine sebep olur.

Yâni bir ilâhidir ama, o sözler hoşça gider, ışık tutar ve insanın yola gelmesine, tevbe etmesine, hak yolu bulmasına sebep olur.

Zünnûn Hazretleri de, bu şiiri, bilmiyorum kendisi mi tanzim etti, yoksa çok beğendiği için ezberledi de, yakınlarına bu güzel duyguları sadece nakil mi etti?.. Ama sözün gelişinden, (*enşedenî zü'n-nûn*) diyor ve bu konuyu incelemiş, kitabı neşretmiş olan nâşir de bir dipnot düşüp de bu falanca şairindir, oradan ezberlemiş de nakletmiş” gibi bir söz de söylemiyor. Belki Zünnûn Hazretleri kendisi yazmış ve okumuş da olabilir. İçindeki mânâ da bu ihtimali kuvvetlendiriyor.

Gelelim mânâsına. Diyor ki bu şiir:

أَمُوتُ وَمَا مَاتَتْ إِلَيْكَ صَبَابَتِي

وَلَا قَضَيْتُ مِنْ صِدْقِ حُبِّكَ أَوْطَارِي

(*Emûtü ve mâ mâtet ileyke sabâbetî*)
“Ölüyorum ama, sana karşı sevgim ve özlemim hâlâ ölmedi. Yâni ben ölüyorum, yaşadım, ihtiyarladım, ölüm noktasına geldim, hayatım geçti ama, sana karşı sevgim ölmedi. Ölüyorum ama, sana özlemim ölmedi.”

(*Ve lâ kaddaytü min sıdki hubbuke ev târî*) “Ve sana olan halisâne sevgimin muradına daha nâil olmadım. Seviyorum, sevgiden bir muradım var, o muradıma hâlâ ermedim, ermeden ölüyorum. Sevgimin muradını yerine getirmek, ona nâil olmaktan yana bir şey elde edemedim ve sevgi ve özlemim capcanlıyken ölüyorum.”

مُنَايَ الْمُنَى كُلُّ الْمُنَى أَنْتَ لِي مُنَى

وَأَنْتَ الْغِنَى كُلُّ الْغِنَى عِنْدَ إِقْتَارِي

(Münâye el-münâ küllü'l-münâ, ente lî münâ)
“Ey benim emelim, ümidim, bütün ümidim, sen benim sadece emelim, ümidimsin; (ve ente'l-gınâ) ve sensin asıl zenginlik, (küllü'l-gınâ) bütün zenginlik, (inde iktârî) benim yoksulluğumun yanında tüm zenginlik sensin!”
Muktur, parası pulu, hiç bir şeyi olmayan demek. İktar, fakir olmak, yoksul olmak demek. “Yoksulluğumda tüm zenginlik sensin, sen zenginliksin, sen benim emelimsin!”

وَأَنْتَ مَدَى سُوْلِي وَغَايَةَ رَغْبَتِي

وَمَوْضِعُ آمَالِي وَمَكْنُونُ إِضْمَارِي

(Ve ente medâ sü'lî ve gâyetü rağbetî) “Sen benim dileğimin hududusun, endâmısın ve rağbetimin gayesisin. (Ve mevdıu âmâlî ve meknûnu idmârî) Ve emellerimin mahallisin, içimde sakladığım şeylerin gizlisisin.”

تَحْمَلُ قَلْبِي فِيكَ مَا لَا أَبْشُهُ

وَإِنْ طَالَ سُقْمِي فِيكَ أَوْ طَالَ إِضْرَارِي

(Tahammele kalbiye fîke mâ lâ ebüssühû)
“Kalbim senin konunda dağıtamadığım yükler yüklendi.

(Ve in tâle sukmî fîke ev tâle idrârî) Senin yolundaki, sana karşı olan hastalığım uzamasına rağmen, bu hastalıktan çektiğim zararın uzamasına rağmen kalbim, dağıtamadığım aşk dertleriyle yüklü olarak yaşadım.”

وَبَيْنَ ضُلُوعِي مِنْكَ مَا لَكَ قَدْ بَدَا

وَلَمْ يَبْدُ بَادِيهِ لِأَهْلِ وَلَا جَارِي

Ve beyne dulûî minke mâ leke kad bedâ

Ve lem yebdü bâdîhi li-ehlin ve lâ cârî

[Günahlarla uzaklaştım senin ulvî kapından, Ammâ sana zahir olan gizli eşten, yakından.]

وَبِي مِنْكَ فِي الْأَحْشَاءِ دَاءٌ مُخَامِرٌ

فَقَدْ هَدَّ مِنِّي الرُّكْنَ وَأَنْبَثَ إِسْرَارِي

(Ve bî minke fî'l-ahşâi dâu muhâmiru) “Ve içimde senden müzmin hastalıklar belirdi, deva kabul etmez hastalıklar hasıl oldu, bir hastalık hasıl oldu. (Fekad hedde minnî'r-rükne ve'nbesse isrârî) Ve benim temellerimi yıktı ve duvarlar, temeller yıkılınca, saklı olan gizlediğim sırlarım yayıldı.”

Tabii bu Fuzûlî'nin hastalığı gibi hastalık. Yâni aşk hastalığı, muhabbetullah hastalığı. Yâni, sevginin fazlalığından insanın sıhhatini kaybetmesi, her şeyini kaybetmesi, gece gündüz sırf sevdiğini düşünme hali. Bir hastalık ama tatlı bir hastalık...

Bir hastalık ama Allah bu hastalıktan şifa ve sıhhat vermesin diye dua edilen bir hastalık, makbul yâni, makbul olan bir şey.

أَلَسْتَ دَلِيلَ الرَّكْبِ إِنْ هُمْ تَحَيَّرُوا

وَمُنْقِذَ مَنْ أَشْفَى عَلَى حُرْفِ هَارِي

(Eleste delîle'r-rekbi in hümu tehayyerû)
“Kafile çölde giderken, darmadağın şaşırıp dağıldığı zaman sen kılavuzu değil misin? (Ve münkıze men eşfâ alâ Hurufi hârî?) Ve bir ateşin uçurumunun kenarına kadar gelmiş insanı kurtaran sen değil misin? Çölde kaybolanın kılavuzu sen değil misin?”

أَنْرَتَ الْهُدَى لِلْمُهْتَدِينَ وَلَمْ يَكُنْ

مِنَ النُّورِ فِي أَيْدِيهِمْ عَشْرَ مِئَاتٍ

(Enerte'l-hüdâ li'l-mühtedîn) “Doğru yolu bulmak isteyenlere sen doğru yolu aydınlattın, gösterdin, ışıttın. (Ve lem yekün mine'n-nûri fî eydîhimü uşra mi'sârî) Ve o doğru yolu bilmek isteyenlerin, ellerinde bunun onda birinin onda biri bile yokken, sen onlara yollarını aydınlattın!” Yâni, ellerinde imkânları yokken yâ Rabbi, doğru yolu bulmak ve ermek isteyenlerin yollarını sen aydınlattın.

فَنَلْنِي بِعَفْوِ مِنْكَ أَحْيَا بِقُرْبِهِ

أَغْنِنِي بِبَيْسْرِ مِنْكَ يَطْرُدُ إِعْسَارِي

(Fenelnî bi-afvi minke ahyâ bi-kurbihî) “O halde senin cânibinden, senin taraf-ı ilâhînden bana affını ver, affına beni mazhar eyle ki o affının, affetmenin civarında dirileyim, canlanayım, yaşayayım. (Eğisnî bi-yüsrin minke) Sen bana bir kolaylık ihsân ederek yardım eyle ki, (yetrudu i’sârî) bu verdiği kolaylık bendeki zorlukları def etsin, üzerimde zorluk kalmasın!” diye bir şiir.

Tabii ben bu şiir önümüzdeki hafta okunacak dedim. Bu kitap kendisinde olan kardeşlerimiz vardı, Arapça bilen kardeşlerimiz vardı. Dedim ki: Bu şiiri okuduktan sonra sizin de içinizde bir şeyler coşuyorsa, bu şiiri Türkçeleştirin aynı vezinle, aynı kafiyeyle. Bilmem yapabilir misiniz, bir deneyin demiştim.

Hocamız da bize bazı şiirleri yazmamızı emretmişti. Nitekim Ebû Bekr-i Sıddîk Hazretleri’nin kasîdesini aynı vezin ve aynı kafiyeyle tercüme etmiştik.

Ayrıca manzum bir silsile var, Farsça silsile manzumesi var. Bana dedi ki: “Buna, Farsça olarak sonuna bir beyit daha ekler misin? Yâni, kendisinin ismini Nakşibendi tarikatının silsilesinin arkasına yine Farsça bir beyitle, aynı vezinle, aynı kafiyeyle Farsça olarak eklememi teklif etti. Ben de o Farsça şiirin en sonuna Farsça bir beyit ekledim. Kendisine okudum ama, Evrad kitabının sonuna o son beyti yazdırtmadı. Oraya kadar yazdırttı da, tevâzuan kendi ismini ihtiva eden, benim hazırladığım kısmı yazdırtmadı.

Yâni kardeşlerimiz bu şiiri, dokuz beyitlik bu ilâhî aşkı terennüm eden bu ilâhiyi, bu şiiri Türkçe'ye çevirebilirler mi acaba?.. Bir müsabaka konusu yâni. Yapabilirlerse bakalım, onu da okuruz burada... Zünnûn KS'nün aşıkâne, ilâhî aşkı terennüm eden gazelinin Türkçeleştirilmiş diye.

Birisi çalışmış, okuyalım! Önce bir mânâsına çalışmış, ondan sonra da şiir haline getiriyor.

Ölüyorum ama sevgim sana karşı dipdiri.

Halbuki ben aşk yolunda kalmış idim çok geri.

Yâni, "İstediğim derecede sevginden payımı alabilmiş değildim." cümlesini böyle ifade etmiş.

*Umudumsun, umutsun sen, umutların umudu,
Ben fakirin zenginliği, zenginliğin öz yurdu...*

"—Güzel, aferin!"

*Arzunun sen en son haddi, gayelere nihayet.
Tek bilensin emellerim, saklayan sır, emanet.*

*Kalbim taşır türlü sırrım ilâ ifşâh an be an,
Çok bile sürse belâlar, artsa da ziyan.*

*Günahlarla uzaklaştım senin ulvî kapından,
Ammâ sana zahir olan gizli eşten, yakından.*

*Derdim dahi senden gelir, işlemiş tâ kalbime,
Tutar dalım hiç kalmadı, sırrım sığmaz içime.*

*Değil misin şaşıranın, kaybolanın rehberi,
Uçuruma düşeceğin tutan kolu, eteği...*

*Hidâyete erenlere hidâyeti mülk ettin,
Ellerinde hiç nur yoktu, bütün nuru sen verdin.*

*Çevresinde yaşanacak affı bana bahş eyle,
Zorlukları giderecek kolaylıklar lütfeyle.*

“Aceleye geldi” diyor. Çok güzel ifade etmiş, Allah râzı olsun... “–Vereyim mi, yoksa buraya koyayım mı? Burada dursun, sonra temize çekersin. Sende var mı müsveddesi? O zaman temize çek, ver! Çok güzel!.. Biraz daha çalışabiliriz, aferin!..”

b. Allah’ın Rahmetinden Ümit Kesilmez

Bu şiirden sonra devam ediyor. Yine aynı râvî, Zünnûn Hazretleri’nin şöyle dediğini de naklediyor. Hep râvîleri var. Söylenen sözler havadan değil. Kim söylemiş, belli, kimden gelmiş, belli.

قَالَ وَسَمِعْتُ ذَا النُّونَ يَقُولُ لَئِنْ مَدَدْتُ يَدِي
إِلَيْكَ دَاعِيًا لَطَالَمَا كَفَيْتَنِي سَاهِيًا أَأَقْطَعُ مِنْكَ
رَجَائِي بِمَا عَمِلْتُ يَدَايَ حَسْبِي مِنْ
سُؤَالِي عِلْمُكَ بِحَالِي

TS. 22/15 (Kâle, ve semi’tü ze’n-nûn, yekül)
Yine aynı râvî rivayet ediyor: İşittim ki Zünnûn
Hazretleri şöyle diyordu:

(Lein mededtü yedî ileyke dâiyen) “Yâ Rabbi, eğer ben elimi sana dua ederek uzatırsam, uzattıysam, yâni şöyle elimi göğze kaldırdıysam, uzattıysam; (letâlemâ kefeftenî sâhiyâ) nice zaman, uzun zaman istediğim şeyleri bana ihsan ediyorsun. Sehvettiğim, hata ettiğim halde, sen bana bahşediyorsun.” Yâni, “Ben sana layık kulluk yapamasam da, elimi sana uzatım mı yâ Rabbi, sen çok kere ben hata işlemiş olmama rağmen, duamı kabul ediyorsun. Yâni makbul kulun olmadığım halde, suçlu, eksikli kusurlu bir kulun olduğum halde sen hacetlerimi revâ ediyorsun, istediğimi ihsân ediyorsun.”

(E aktau minke recâyî) Ümîdimi senden keser misin yâ Rabbi, (bimâ amilet yedâye) ellerimin işlediği suçlardan dolayı. (Hasbî min suâlî, ilmüke bi-hâlî) Böyle ben hata ederken bile duamı kabul ettiğini gördükten sonra, senden ümidimi keser miyim yâ Rabbi?!..” diyor. Kesmez. Çünkü hata ettiği zaman bile, duasının kabul edildiğini görüyor. Hiç ümidini keser mi?.. Kesmez.

Tabii bu ayet-i kerimenin gereğidir. Biliyorsunuz, – bilmeyenler de duymuş olsun– Kur’an-ı Kerim’de buyruluyor ki:

قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِن رَّحْمَةِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ

(الزمر: ٥٣)

(Kul yâ ibâdiye'llezîne esrefû alâ enfüsihim lâ taknetû min rahmeti'llâh) “Ey Habîbim, o mü'minlere müjdele, söyle ki: Ey kullarım!” Yâni, ey Allah'ın kulları!.. Allah'ın sözünü Peygamber Efendimiz onlara nakledecek, “Ey kullarım!” buyuruyor Allah size. (Kul yâ ibâdiye'llezîne esrafû alâ enfüsihim) “Nefislerine israf etmiş olan, yâni günah işlemiş, nefislerine zulmetmiş olan kullarım! (Lâ taknetû min rahmeti'llâh) Günah işledim diye Allah'ın rahmetinden ümitsizliğe düşmeyiniz! Yâni artık sizi Allah affetmeyecek, mahvolacaksınız, kahrolacaksınız diye bir ümitsizliğe düşmeyiniz. (İnna'llâhe yağfiruz'-zünûbe cemâa) Rabbü'l-âlemîn, hiç şüphe yok ki günahları toptan affeder. (İnnehû hüve'l-gafûru'r-rahîm) Çünkü o çok mağfired edici, çok merhamet edicidir. Rahmeti çok engindir. Günahları çok da olsa, toptan affeder.” (Zümer, 39/53) diye ayet-i kerime var.

Onun için, Allah CC Hazretleri'nin rahmetinden ümit kesmek bir haramdır. İçki içmek haram, faiz yemek haram, hırsızlık haram, şu haram bu haram... Bir de Allah'tan ümit kesmek de böyle günah, bunun gibi haram... Ümit kesmek yok. “Allah beni affetmez, affetmeyecek, mahvoldum, bittim, çaresiz bir durumdayım...” Böyle bir şey yok. Rabbü'l-âlemîn, kul hatasını anladığı zaman, boynunu büktüğü zaman, tevbe ettiği zaman affeder.

Onun için, o çok söylenen dörtlük, kıt'a, yâni Konya'daki Mevlânâ türbesinin duvarına asılmış da, herkes Mevlânâ söylemiş sanıyor.

Halbuki, Mevlânâ'dan önce yaşayan bir İranlı şairindir ¹ o kıt'a... Hani:

بازآ بازآ، هر آنچه هستی بازآ!

گر کافر و گبر و ب تپرستی بازآ!

این درگه ما درگه نومیدی نیست؛

صد بار اگر توبه شکستی بازآ!

Bâz â bâz â, her ançî hestî bâz â!

Ger kâfir ü gebr u putperestî bâz â!

În dergeh-i mâ dergeh-i nevmîdî nist;

Sad bâr eger tevbe şikestî bâz â!

Vaz geç, geri gel; ne olursan ol dön, geri gel!

Kâfir de olsun, ateşperest de olsun, putperest de olsun dön, bu hak yola gel!

Bu bizim dergâhımız ümitsizlik dergâhı değildir;

Yüz defa tevbeni bozmuş olsun bile dön, yine gel!

Bu Farsça kıta Mevlânâ'nın değildir, Mevlânâ'nın türbesinde, duvarda yazılı bir levhadır bu. Daha önceki bir şairin sözüdür.

---

¹ Ebû Saîd-i Ebü'l-Hayr (967-1049).

Yâni “Dön gel, dön gel! Her ne olursan ol, o yanlış yolu bırak, dön gel!” *Bâz âmeden, vazgeçip gelmek demek. Yâni gene gel değil de, dön, bırak gel mânâsına geliyor, rücû et mânâsına geliyor. (Ger kâfir u gebru butperestî) Kâfir de olsan, putperest de olsan, ateşperest de olsan, puta tapıcı da olsan, (bâz â) bırak o yanlış yolu, dön, bu hak yola gel! Vazgeç dön, gel!*

(In dergeh-i mâ) Bizim şu ilâhî dergâhımız, yâni Allah CC Hazretleri'nin dergâh-ı izzeti, (dergeh-i nevmidi nist) ümitsizlik dergâhı değildir. (Sad bâre ger tevbe şikestî) Yüz defa tevbeni gene zayıflık gösterip, ayağın kayıp, günaha kayıp da bozmuş bile olsan, (bâzâ) gene dön, gene gel! Gene kabul eder Allah.”

Yâni kul, tevbe ederken ne yapacak? Bir daha hiç günah işlememeğe azm ü cezm ü kasd edecek. Günahına pişman olacak. Bir daha hiç günah işlememeğe, o günaha düşmemeğe azm ü cezm ü kasd edecek. Ama gene hata ederse... Yâni niyeti etmemekti ama, gene ayağı kaydı, gene ayağı sürçtü, gene hata etti, gene pişman oldu, gene yüzü karardı... Gene tevbe eder, gene kabul eder.

Ama, günaha devam ederken tevbe eden kimse; o Allah'la alay ediyor demektir, onun günahı çok büyük... Günahı bırakacak; bir... Günahına pişmanlık duyacak; iki... Bir daha işlememeğe azm ü cezm ü kasd u karar edecek, ahd u peymân edecek;

“—Yapmayacağım yâ Rabbi!” diyecek.

“—Tamam mı, sahiden mi, gerçekten mi?”

“—Gerçekten yâ Rabbi!..”

O niyetle, bir daha yapmamak niyetiyle tevbe edecek. Ama, gene ayağı kayarsa;

“—Yâhu söz vermiştim ama gene yaptım. Benden adam olmaz.

Ne köy olur, ne kasaba olur... Tüh bana, yazık bana...”

Gene affeder Allah... Çünkü, niyeti yapmamaktı, ama ayağı kaydı gene. Bir kaza oldu, gene bir hata daha yaptı. Hiç bir insan, araba sürerken kaza yapmak istemez ama, takur tukur vuruşan vuruşana, çizen çizene, kıran kırana... Yâni oluyor hatalar. İstemedен oldu mu, Allah affeder. Ama bile bile, ısrarla günah işlerse; o zaman Allah sevmiyor.

Hadis-i şerifte buyrulmuş ki:²

التَّائِبُ مِنَ الذَّنْبِ كَمَنْ لَا ذَنْبَ لَهُ وَالْمُسْتَغْفِرُ
مِنَ الذَّنْبِ وَهُوَ مُقِيمٌ عَلَيْهِ كَالْمُسْتَهْزِئِ بِرَبِّهِ

(هـب. كر. عن اب ن عباس)

(*Et-tâibü mine'z-zenbi kemen lâ zenbe leh*)
“Günahına tevbe eden kul, sanki hiç günah işlememiş gibi olur.

(*Ve'l-müstağfiru mine'z-zenbi, ve hüve mukîmun aleyhi, ke'l-müstehzii bi-rabbihî.*)

---

² Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.II, s.77, no:2433; İbn-i Asâkir, *Tarih-i Dimaşk*, c.LIV, s.72; Abdullah ibn-i Abbas RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.IV, s.208, no:10176; *Keşfü'l-Hafâ*, c.I, s.296, no:944; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XI, s.393, no:11044.

Günahta ısrar ederken, günahı bırakmağa niyeti yokken diliyle, ‘Tevbe yâ Rabbi! Estağfiru’llah yâ Rabbi!’ diye tevbe ve istiğfar eden kimse, Rabbi ile istihza eden, alay eden kimse gibidir!”

Demek ki muhterem kardeşlerim, bir müjdeli durum var: Ne kadar günahkâr olsa Allah affedebilir. 99 tane insanı öldürmüş bir insan, 100. bir insanı da öldürmüş oluyor eski devirlerde, eski ümmetlerde. Allah’ın gene onu affettiğini hadis-i şerîflerden biliyoruz. Pişman olmuş, çare aramış, “Allah beni acaba affeder mi?” diye yollara düşmüş, gözyaşları dökmüş; gene affediyor Allah.

Onun için, burada da aynı mânâyı güzel bir ifadeyle söylemiş. Arapçalarını niçin okuyoruz? Arapçaları şiir gibi ifadeler. Çok güzel. Zünnûn’un ve diğer büyüklerimizin, okudukça görüyoruz, atasözü gibi ve ifadeleri çok güzel...

Aynı mânâyı işlemiş bu şiirinde. Yâni diyor ki: “Elimi, sana dua ederek kaldırdığım zaman, çok kere görüyorum ki: Ben hata etmiş olduğum halde sen gene benim ihtiyaçlarımı karşılıyorsun, ben senden bu durumda günahlarım var diye ümidi keser miyim? Kesmem yâ Rabbi.” diyor. Tabii ayete uygun durum bu... Yâni Allah’tan ümit kesilmeyeceğini gösteren bir şey.

Ama bu zât-ı muhteremin böyle söylemesi tevâzuundandır. Kim bilir mübarek ne kadar Allah yolunda yürümeğe gayretlidir, ne kadar dikkatlidir, ne kadar titizdir...

Bizim yâni hiç aklımıza hayalimize gelmeyecek kadar gece ibadette, gündüz zikirdedir, hayırda

hasenâttadır. Gene kendisini kusurlu görüyordur, gene hatalı görüyordur. Tevâzûundandır.

Yâni büyüklerimizin bu sözleri, “Günaha battım, öldüm, mahvoldum.” demesi, geceleyin teheccüde kalkmamıştır, on iki rekât kılıyorken iki rekât kılmıştır, ondan sonra yatmıştır, çok hasta olduğundan tahammül edememiştir filan... Artık o orada kendisini çok suçlu hisseder yâni. Tevâzûu öyle olduğu için.

c. Öğünmenin Zararı

Bundan sonraki rivâyet de gene aynı rivâyet zinciriyle:

وَبِهِ قَالَ ذُو النُّونِ كُلُّ مُدَّعٍ مَحْجُوبٌ بِدَعْوَاهُ عَنْ
شُهُودِ الْحَقِّ لِأَنَّ الْحَقَّ شَاهِدٌ لِأَهْلِ الْحَقِّ لِأَنَّ اللَّهَ هُوَ
الْحَقُّ وَقَوْلُهُ الْحَقُّ وَلَا يَحْتَاجُ أَنْ يُدَّعَى إِذَا كَانَ
الْحَقُّ شَاهِدًا لَهُ فَمَا إِذَا كَانَ غَائِبًا
فَحِينَئِذٍ يَدَّعَى وَإِنَّمَا تَقَعُ الدَّعْوَى لِلْمَحْجُوبِينَ

TS. 22/16 (Ve bihî kâle zü'n-nûn) Aynı rivâyetle Zünnûn'un şöyle dediği rivâyeti geliyor: (Küllü müddein mahcûbun bi- da'vâhu an şuhûdi'l-hakki li-enne'l-hakka şâhidün li-ehli'l-hakki; li-enne'llâhe hüve'l-hakku ve kavlühü'l-hakku; ve lâ yehtâcü en yüddeâ izâ kâne'l-hakku şâhiden lehû; feemmâ izâ kâne ğâiben fehîneizin yeddeî. Ve innemâ tekau'd-da'vâ li'l-mahcûbîn)

Burada bir ince mânâyı ifade etmiş bu sözleriyle Zünnûn Hazretleri, diyor ki:

(Küllü müddein mahcûbun bi-da'vâhu an şuhûdi'l-hakki) “Her palavracı, iddiacı, öğünücü, böbürlenici, bu palavrası, bu iddiacılığı, bu övünmesi, bu böbürlenmesi dolayısıyla, hakkı müşâhededen perdelenmiştir.”

“Her böbürlenici,” müddeî deniliyor ana şeyde, yâni böbürlenip, ben söyleyim, ben böyleyim diye mâneviyâttan yana kendisinde olmayan bir şeyi var gösterip, böyle iddia, sadece bir kuru iddia, böyle kimselere müddeî derler. Biz buna böbürlenici diyebiliriz yâni Türkçe. Her böbürlenici Hakkı müşâhededen, bu böbürlenmesi dolayısıyla perdelenmiştir. Sen misin böbürlenene, Allah ona perdeleri kapatmıştır, hakkı hakikati müşâhede edemez gözleri. Neden? İddiacı, gösterişçi, böbürlenici, kendisinde olmayan hali varmış gibi satmağa çalışıyor etrafa. Onun için bu edepsizliğinden dolayı perdeler iner, hakkı müşâhedeşi ona nasib olmaz.

Çünkü, *(Li-enne'l-hakka şâhidün li-ehli'l-hakki)* “Hak hakikat ehl-i Hakk’a kendisi şahittir. Hakikatin kendisi ehl-i Hakk’a şahittir. Ehl-i Hakk’ın şahidi kimdir? Hakk’ın kendisidir. Tabii buradaki Hak sözü hem Cenâb-ı Hak mânâsına gelir, hem de o olaydaki gerçek mânâsına gelir.

Onun şahidi o Hak’tır. Hak ehli olduğu için Hak onun şahidir. Arkasından açıklayarak devam ediyor: *(Li-enne'llâhe hüve'l-hakku)* “Çünkü Allah, Hakkın ta kendisidir.” Cenâb-ı Hak diyoruz...

Niye Allah'ın ismi Hak'tır? Çok ismi var: Gaffâr ismi var, Settâr ismi var, Rahmân ismi var, Rahîm ismi var, bir ismi de Hak. Niye Hak diyoruz? Çünkü Allah-u Teâlâ Hazretleri vehim ve hayal değildir, haktır. Kuru bir söz veya bir anlayış, veya bir sezgi, veya insanların zihninden uydurduğu, tahayyül ettiği bir zihinsel varlık değildir. Hani komünistlerin iddia ettikleri gibi, burjuvazinin ortaya çıkarttığı bir şey değildir yâni. Haktır, gerçektir. Bir gerçekliği vardır. Zihinsel ve uydurma filan değildir. O bakımdan Allah'ın isimlerinden birisi de Hak'tır. El-Melikü'l- Hakku'l-Mübîn. Cenâb-ı Hak, Allah-u Teâlâ Hak'tır. Çünkü Allah- u Teâlâ Hazretleri haktır.

(Ve kavlühü'l-hakku) Sözü de haktır, sözü de gerçektir; (ve lâ yehtâcü en yüddeâ izâ kâne'l-hakku şâhiden lehû) ve hak onun şahidi iken böbürlenmeğe, iddia ile ortaya atılmağa muhtaç değildir." Allah haktır, sözü haktır, hak ona şahit olduğu için, dava ile te'yid edilmeğe; iddia ile, palavrayla, böbürlenmekle te'yid edilmeğe ihtiyacı yoktur.

(Feemmâ izâ kâne gâiben) Ama kişi şahit değil de, müşahit değil de, perdeler açılıp gerçekleri gören kimse değil de gaib ise, perdeli ise, Hak'tan uzak ise; (fehîneizin yeddeî) o zaman iddia eder, o zaman böbürlenir, o zaman olmayan şeyi var gibi gösterir. (Ve innemâ tekau'd-da'vâ li'l-mahcûbîn) Böylece iddiacılık, böbürlenme ancak perdeli insanlarda olur. Hakkı müşahede eden insan, böyle davaya lüzum görmez."

Birisi iddia ediyor mu: “Havada uçtum, denizleri geçtim, şöyle yaptım, böyle yaptım, ben şuyum, ben buyum...” Demek ki, bir şey yok ki iddia ediyor. Bu işleri hakikaten yapan insan, kenarda kıs kıs güler, sesini çıkartmaz, başını eğer... Neler yapmıştır, ses çıkartmaz. Hiç bir şey yapmayan böbürlenir, atar tutar durur kenarda. Bir şey yok da ondan... Ötekisinde var, lüzum görmez. Hakikaten olan, lüzum görmez. Allahu a’lem bunu anlatıyor.

Onun için bir başka büyüğümüz diyor ki:

“—Bu mâneviyât yolunda, tasavvuf yolunda, Allah’ın ma’rifetullahı yolunda, Allah’ın rızasına erme yolunda insan bir iddiacı oldu mu, yâni müddeî oldu mu, davacı, palavracı, böbürlenici oldu mu; o iddia ettiği hal ve makam ona ebediyen haram olur. Bir daha o makama ulaşamaz.”

Çünkü yalan yere, olmadığı halde o makama sahipmiş gibi söyledi, iddia etti, palavracılık yaptı. Onun için, o ona ebediyen haram olur.

Onun için, susması lâzım kişinin. Hele hele sahip olmadığı makamlardan, hallerden hiç dem vurmaması lâzım! Kendisini öyleymiş gibi göstermeğe kalkıp da, milleti aldatmaması lâzım!.. Milleti aldatmıyor, kendisini aldatıyor.

Çünkü Allah, böylelerini ebediyen mahrum bırakıyor.

d. Allah'tan Başkasına Gönül Bağlamamak

وَبِهِ قَالَ ذُو النُّونِ مَنْ أَنْسَ بِالْخَلْقِ فَقَدْ اسْتَمَكَنَ
مِنْ بَسَاطِ الْفِرَاعِينَةِ وَمَنْ غُيِّبَ عَنْ مُلَاحَظَةِ نَفْسِهِ
فَقَدْ اسْتَمَكَنَ مِنَ الْإِخْلَاصِ وَمَنْ كَانَ حَظُّهُ فِي
الْأَشْيَاءِ هُوَ لَا يُبَالِي مَا فَاتَهُ مِمَّا هُوَ دُونَهُ

TS. 22/17 (Ve bihî kâle zü'n-nûn) Yine aynı râvî yoluyla, Zünnûn Hazretleri'nin şöyle dediği de, bir başka sözü de nakledilmiş: (Men enise bi'l-halki fekadi'stemkene min bisâti'l-ferâineh. Ve men guyyibe an mülâhazati nefsihî, fekadi'stemkene mine'l-ihlâs. Ve men kâne hazzuhû fî'l-eşyâi hüve, lâ yubâlî mâ fâtehû, mimmâ hüve dûnehû.)

Zünnûn Hazretleri diyor ki:

(Men enise bi'l-halk) “İnsanlarla, halk ile, yâni mâsivâ ile, Allah'tan gayrı şeylerle ünsiyet eden, düşen kalkan, ona gönül bağlayan, onunla beraber olan, (fekadi'stemkene min bisâti'l-ferâineh) Firavunlar yaygısına oturmuş demektir.” Bir insan otursun diye çölde, dağda, çimende, bahçede, bağda bir örtü yayarlar, hasırsa hasır, şilte ise şilte... Bir şeyin üstüne oturur.

Mahlûkat ile, insanlar ile, mâsivâ ile ünsiyet eden, firavunların bisatına, yaygısına oturmuş demektir. Yâni Firavun gibidir demek, halk ile ünsiyet eden.

(Ve men guyyibe an mülâhazati nefsihî fe kadi'stemkene mine'l- ihlâs) “Nefsini mülâhazadan geçen, onu hiç zihnine takmayan kimse ihlâsa, ihlâs makamına ulaşmış, oraya yerleşmiş demektir.” Demek ki insan, halkla düşüp kalkmaktan kaçınacak mâneviyat yolunda ve nefsini mülâhazadan uzak duracak. Yâni kendi nefsini görmeyecek, kendisinde bir varlık ve benlik görmeyecek. “Ben söyleyim, böyleyim, ilerliyorum galiba, yükseliyorum, yakında uçacağım galiba bilmem ne...” filan gibi bir şeyle, kendi nefesine bir pay çıkartma durumu içinde olmayacak.

Böyle, bundan geçerse, o zaman ihlâs makamına oturur.

(Ve men kâne hazzuhû fî'l-eşyâi hüve) “Etrafındaki varlıklar içinde nasibi Hüve olan, o olan, yâni Allah olan kimse; (lâ yubâlî mâ fâtehû mimmâ hüve dûnehû) Allah'tan gayrı olan şeylerden neyi kaybetse aldırılmaz. Kaybettiği şeyler ona mühim gelmez, önemsemez. Çünkü gayesi Hüve'dir, gayesi Allah'tır. Gayesi Allah olan bir kimse, Allah'tan başka bir şeyi kaybetmekten üzülmez.”

Mal gitmiş... Giderse gitsin, gayesi o değil ki. Çoluk çocuk şöyle olmuş, böyle olmuş... Olursa olsun. Gayesi o değil ki. Karadeniz'de gemileri batmış... Batarsa batsın. Gayesi Karadeniz'in gemileri değil ki. Gayesi Hüve, yâni Allah. Gayesi Allah olan, Hüve ola kimse, Hüve'den gayrı, ondan başka bir şeyi kaybedince üzülmez.

Hüve'yi kaybederse üzülür. Gayesi o. Ötekisi değil, ötekiler değil... Yâni mâsivâyâ mübtela olmayan, bütün himmetini Allah'ın bilgisine, Allah'ın rızasını kazanmaya, Allah'ı tanımaya, bilmeye sevk etmiş olan bir kimse, başka bir şeye aldırılmaz demek. Başka

kimse onu yıkamaz demek. Başka bir olay onu üzemez demek.

Üzülüyorsa, yıkılıyorsa, morali bozuluyorsa... Bazıları geliyor: “—Hocam, moralim bozuldu!” diyor.

Müslümanın morali bozulmaz. Yâni Allah'a kul olan, Allah'a dost olan bir kimseye, hiç kimse bir şey yapamaz. Hem Allah yaptırtmaz, hem yapsa da aldırılmaz. Yaşatırsa, Allah yaşatıyor diye yaşar. Ölüm vakti gelirse, demek vadem yetmiş, ecelim gelmiş, öleceğim galiba filan diye şey yapar. Her halde Allah'ı düşünür.

Şimdi, insanlarla ünsiyet etmemek meselesini, herhalde biraz açıklamamız lâzım! Yâni derviş olduk, o zaman cemiyetten kaçacak mıyız?.. Bir müddet, bir zaman, bir şeyi elde edinceye kadar kaçmak da gerekiyor.

Hani kişi refikinden azar diyoruz. Bu herkesin bildiği bir olay... Yâni bir öğrenci Anadolu'dan geldi, yüksek tahsil yapacak, burada bir yurda girdi. Kötü arkadaşlar edindi mi, ne olur? Sapar. Kişi refîkinden, arkadaşından azar.

Yâni kötü arkadaşsa, “Gel bu akşam bara gidelim, gel bu akşam gazinoya gidelim!.. Sinemada çok güzel film varmış. Arkadaşlarla

futbol oynayacağız, sen de gel, santrfor ol, bilmem ne...” filan derken ne olur?.. O arkadaşın hevâ ve hevesâtı bunu da saptırır.

Tabii insan böylece, Allah ehli olmayan, Allah dostu olmayan başka insanlarla ünsiyet ettiği zaman... Hanım soruyor akşam beye. Yemek yedi, afiyet olsun bilmem ne filan... Sonra bakıyor, almış paltoyu falan gidiyor.

“—Efendi nereye gidiyorsun?..”

“—Kahveye gideceğim.”

“—Gel evde otur biraz, çoluk çocuğun işi var, gücü var filan...”

“—Canımsıkılıyor. Dayanamıyorum, duramıyorum, patladım.”

Cumartesi pazar oldu mu evde duramıyor filan... Neden? İnsanlarla düşüp kalkmağa alışmış, kahveye alışmış, arkadaşına alışmış, avcılar kulübüne alışmış, falanca şeye, filanca şeye alışmış, onsuz yapamıyor. Tabii bu alışkanlıklar, bu bağılılıklar insanı helak eder. “İnsanlar ile ünsiyeti kendisine adet edinen kimse, firavunlar yaygısına oturmuş demektir.” Yâni firavunlar gibi hata edecek, hakkı bulamayacak demektir.

Onun için meselâ, İbrahim Hakkî-i Erzurûmî Hazretleri, kâmil bir insan olmak için yapılacak şeyleri sıralarken diyor ki:

1.(*Taklîli taam*) Yemeği azaltacak.

Neden?.. Şimdi, bu *Panzehir'in son sayısında öyle bir yazı yazdım ben, öyle geldi kalemime. Düşündüm ki yâni oturuyor, yarım ekmeği yiyor,*

bir ekmek yiyor, bir ekmek yiyor, kebab yiyor, bilmem ne yiyor filan... E çocuk güçlü kuvvetli bilmem ne... Yâni karnı doydu mu zabtı zor olur, nefsi azdı mı sakinleştirmesi zor olur. Onun için (taklîli taam) Yemeği azaltacak.

2. (Taklîli menâm) Uykuyu azaltacak. Sekiz saat uyuyor, on saat uyuyor, on iki saat uyuyor... Uyuyunca nefis kuvvetleniyor. Yemeği yedi, yattı uyudu. Yemeği yedi, yattı uyudu... Bostan kavunu gibi büyür, kocaman... Onun için onu da azaltmak lâzım

3. (Taklîli kelâm) Lambur lumbur ileri geri çok da konuşmaması gerekiyor. Konuştu mu, konuşunca o da zarar veriyor. Az yemek yiyecek, az uyuyacak, az konuşacak... Tabii az konuşma, çok tefekkür demek. Az konuşunca, içine dönük zenginleştirme çalışmasına devam ediyor demek.

4. (Uzlet-i enâm) ne demek? Halktan ayrılmak demek... Her gün kahveye alışmış bir insan ilim adamı olamaz. Her gün sinemaya alışmış, her gün arkadaşlarla bir programa alışmış bir insan Kur'an öğrenemez, ilim öğrenemez, ibadet yapamaz. Çünkü her ânında bir şey bulurlar yâni. Bir eğlendirecek, oyalayacak bir şey böyle devam eder durur.

Onun için, kâmil bir insan olmak istiyorsa veyahut bir derviş, bir şeyhe teslim olmuş, eğitimini tamamlamak istiyorsa; şeyhi ona az yemek ye bakalım diyecek, az uyu diyecek, çok konuşma diyecek... Çok tefekkür eyle ama çok konuşma diyecek. Ondan sonra arkadaşlarından

bir sıyrılmak için, tenha bir yere bir gir bakalım, Rabbin ile baş başa kal, günahlarını hatırla, gözyaşı dök, dua et, münâcaat eyle, yalvar yakar. Yâni kâmil bir insan olmanın yolu böylece açılacak.

Onun için, bu prensipleri koymuşlar. Birisi de yâni insanlarla olan ünsiyetini, ülfetini azaltmak. Tabii, kâmil insan olma çalışmalarını yapmağa vakit bulabilmek için. Bu çalışmalarını yaptıktan sonra, insan tekrar halkın arasına dönebilir. Yâni, eğitimini tamamlamış bir insan, halkın arasına tekrar dönebilir. Ne sebeple?.. Onları irşâd etmek için, onları doğru yola çağırarak için, onlara hakkı söylemek için, i'lây-ı kelimetullah için yine o çalışmalar olabilir. Ama artık kendisinin gönül gözü açılmıştır, Allah-u Teâlâ Hazretleri'ne bağlılığı tamamdır, o zaman olabilir.

Çünkü hani, “Müşteri velînimetimdir.” dediği gibi dükkancının, bakkalın; müslümanın da, mürşidin de, çalışacak insanın da muhatabı öteki insanlardır. Onların üzerinde çalışacak ki, onları doğru yola çekecek de sevap kazanacak ve İslâm ümmeti böyle gelişecek.

Peygamber Efendimiz'in etrafındaki insanlar küçük bir grupken, kırk kişi kadarken gittikçe çoğaldılar, binleri, yüz binleri buldular. Sonra o yüz binler, Suudî Arabistan'ın şu anda hakim olduğu topraklarda küçük bir bölgedeyken, Arap yarımadasının her tarafına dağıldılar, Suriye'ye, Irak'a yayıldılar, İran'a geçtiler, Mısır'a geçtiler, Afrika'ya dağıldılar, dünyaya

yayıldılar. Neden?.. İnsanları hak yola çekmek için... Böylece İslâm ümmetinin sayısı yüz milyonlara geldi, milyarlaraya geldi.

Şimdi biz de aynı çalışmayı iyi yapmalıyız. Yâni nasıl sahabe-i kirâmın her birisi, “Asıl vazifem Allah’ın dinine hizmet etmektir.” diyerek, İslâm’ın selâmeti için, fütühat için, i’lây-ı kelimetullah için, cihad için, gazâ için yerlerinde durmayıp dağıldılarsa; Medine-i Münevvere gibi yerden Ebû Eyyüb el-Ensârî RA Hazretleri Eyüp’e gelmişse; İstanbul’a geldiklerine göre, Türkistan’a gittiklerine göre, Afrika’ya gittiklerine göre, biz de aynı şekilde çalışma yapmak zorundayız.

Hepiniz bulunduğunuz muhitte bu çalışmalarını yapmalısınız ki İslâm ümmeti bir milyarken bunu katlasın, rakamı büyüsün. Hakikî, has müslümanlar şu kadarken, günden güne onların adeti artsın diye bir çalışma yapmak gerekiyor.

e. Doğruluk Allah’ın Bir Kılıcıdır

Bundan sonraki sözü, Yusuf ibni’l-Hüseyin rivâyet etmiş.

يَقُولُ سَمِعْتُ ذَا النُّونِ يَقُولُ الصِّدْقُ سَيْفُ اللَّهِ
فِي أَرْضِهِ مَا وَضِعَ عَلَى شَيْءٍ إِلَّا قَطَعَهُ

TS. 22/18 (...Yekülü semi’tü ze’n-nûni yekül)
Zünnûn Hazretleri’nin şöyle söylediğini işittim
 demiş bu râvi: (Es-sıdku seyfu’llâhi fî ardıhî,
 mâ vudıa alâ şey’in illâ kataahû)

(Es-sıdku) Sıdk, doğruluk demek. “Doğruluk huyu, ahlâkı, doğruluk vasfı, (seyfu’llâhi fî ardihî) yeryüzünde Allah’ın bir kılıcıdır. (Mâ vudîa alâ şey’in illâ kataahû) Neye vurulsa keser, koparır. Doğruluk Allah’ın bir kılıcıdır ki, neye vurursa, neyin üstüne konursa keser, koparır.”

Yâni, doğruluk her müşkili halleder gibi bir mânâ. İnsan doğru sözlü oldu mu, her müşkil iş hallolur gibi; veyahut insan dosdoğru oldu mu meseleyi hall u fasl etmesi kolay olur. Doğru dürüst insandır, bir o tarafı dinler, bir o tarafı dinler, şıp, keser atar: Sen haksızsın, sen haklısın, sen şuna şu kadar ver... Sen tevbe et, sen özür dile... Bitirir işi.

Hani rüşvetçi hakime birisi bir kâse, bir kırba süt getirmiş; ötekisi bir oğlak getirmiş. Oğlak getirenin lehine hükmetmiş.

Ötekisi diyor ki:

“—Yâ, hakim bey, süt ne oldu?”

“—Oğlak içti.” diyor.

Yâni öyle olmaz. Gelen hediyein cinsine göre filân oldu mu, o zaman hiç bir şey hallolmaz, her şey mahvolur. Adâlet, hakimiyetin, hüküm sürmenin, devlet olmanın temelidir. O oldu mu, her şey temelli ve sağlam olur, olmadığı zaman da her şey mahv u perişân olur.

Doğruluk, tabii birkaç şeyledir. Bir, sözde doğruluk... Yâni sözünün sadık olması insanın... İkincisi, kalpte doğruluk. Yâni düşüncelerinin, niyetinin sadık olması. Buna sözü sadık olmak

diyoruz, ötekisine özü sadık olmak diyoruz; içi, nefsi, kalbi doğru olmak diyoruz. Kimsenin aleyhinde bir şey düşünmemek.

Bir zât-ı muhterem bir at almağa gitmiş, ama atları çok iyi tanıyan bir süvârî. Sormuş:

“—Bu at kaçâ?”

Demiş ki:

“—500 dinar.” demiş meselâ.

İncelemiş atı, bakmış adalelerine, yaşına, dişine, cinsine filan bakmış, demiş ki:

“—Senin bu atın 800 dinar eder. Ben sana 600 verebilirim.” demiş. Sonra biraz daha incelemiş, “Hatta 900 eder, ben sana, eğer uygun görürsen 800 verebilirim.” demiş.

Adam:

“—Peki, al senin olsun.” demiş.

O da 800 vermiş. Adam hâlâ kendisine inanamıyor, hâlâ şaşkın. Demiş ki:

“—Yahu, ben kendi rızâm ile bu atı sana 500’e satacarken, niye kendin fiyatını arttırdın alıcı olduğun halde?”

Demiş ki:

“—Rasûlüllah’la biz ahdetmiştik, hiç bir kimseyi kandır- mamağa, hiç bir kimseye haksızlık etmemek üzere sözleşmiştik. Ben atlardan anlarım. Sen bunun hakikî kıymetini bilmiyorsun.

Bu at rahat rahat 900 dinar edecek, onun için söyledim.” demiş.

İşte bu özde doğruluk... Yâni hakikî içte olan doğruluk. Zaten sözde olan doğruluk da, o içte olan doğruluktan sonra olur. İçi yamuk oldu mu insanın, sözü de yamulmağa başlar, gözü de yamulmağa başlar. O zaman gözü de sağa sola kaymağa başlar, dili de sağa sola kaymağa, bulaşmağa başlar.

Allah bizi sözde ve özde, her yolda, her işte doğruluktan ayırmasın...

النَّجَاةُ فِي الصِّدْقِ

(En-necâtü fî's-sıdkı) "Kurtuluş doğruluktadır." Doğru oldu mu insan, dünyada da ahirette de halâs olur, necat bulur. Yalancı oldu mu, yanlışçı oldu mu, hain oldu mu, zalim oldu mu, haksızlık ve gadr ve yanıltma yapan bir kimse oldu mu; o zaman dünyada da, ahirette de sonunda pişman olur, perişan olur.

f. Yapılan İyiliğin Süs Edinilmesi

وَبِإِسْنَادِهِ قَالَ ذُو النُّونِ مَنْ تَزَيَّنَ بِعَمَلِهِ
كَانَتْ حَسَنَاتُهُ سَيِّئَاتٍ

TS. 23/19 (Ve bi-isnâdihî kâle zü'n-nûn) Aynı râvî, aynı rivâyet zinciriyle nakletmiş. Zünnûn Hazretleri şöyle buyurmuş: (Men tezeyyene bi-amelihî kânet hasenâtühû seyyiât.)

Kısa bir söz. Doğru tabii. Doğru demek bile edebe belki uygun olmaz. Çünkü bir işin doğruluğunu da anlamak için bir seviye lazımdır. Yâni mücevherin kıymetini de kuyumcu bilir.

Buyurmuş ki:

“Yaptığı hasenâtını süs edinen, onunla süslenen veya süsleyen kimsenin, hasenâtı seyyiât haline gelir.”

Yâni, işlediği ameli süsleyen bir kimse, beğendirmeye çalışan bir kimse, süslemek niçin yapılır? Beğendirmek için yapılır. Namaz kılıyor, beğendirmek için kılan, “Allahu ekber!” diyor, duruşuna dikkat ediyor, rükûsuna dikkat ediyor... Camide öyle yapıyor da, evde yapmıyor. Neden? Camide başka insanlar var, ayıplarlar filan diye korkuyor. Evde iki dakikada dört rekât kılarken, camide dört dakikada dört rekâtı ancak tamamlıyor. Haa, insanlara karşı süslü, gösterişli ve özenerek yapıyor.

İşte amelini böyle süsleyen ve ameliyle süslenen bir kimsenin yaptığı iş iyi bir iş bile olsa, kötülük olmuş olur. Kötü bir hale dönüşür. Neden? Riya ile yapılan işleri Allah kabul etmez de ondan. Namaz kılıyordu, tekbirine dikkat etti, kıraatine dikkat etti, rükûna dikkat etti, secdesine dikkat etti ama o adeti olduğundan yapmadı, gösteriş için yaptı, süslemek için yaptı. O zaman o namazdan sevap alamaz, çünkü riya ile yapılan ibadeti Allah kabul etmiyor. Hatta riya ile yaptığı için günah olur.

Onun için, amelimizi başkasına süslemeğe, süslü göstermeğe ihtiyacımız yok; Allah'ın beğeneceği tarzda yapmağa gayret edelim!.. Allah görüyor diye. Yalnızken de, her hâlükârda Allah'a beğendirmeye çalışalım. Kullara beğendirmeye çalıştı mı insan, iyi işleri bile

kötü iş haline gelir. Neden? Riyâ ile yapılmış olur, Allah sevmez ondan.

g. Allah'ı İsteyen İlk Adımda Ulaşır

Galiba bir söz daha okuyabileceğiz. Bu çok müjdeli bir söz oluyor. Onunla bitiyor:

سَمِعْتُ يُوسُفَ بْنَ الْحُسَيْنِ يَقُولُ سَمِعْتُ ذَا النُّونِ
يَقُولُ بِأَوَّلِ قَدَمٍ تَطْلُبُهُ تُدْرِكُهُ وَتَجِدُهُ

TS. 23/20 (*Semi'tü yûsufe'bne'l-hüseyn yekül*)
'Yusuf ibn-i Hüseyin'in şöyle dediğini duydum.'
 demiş o da. (*Yekülü semi'tü zennûni, yekül*) Bu
son ravi de Zünnûn Hazretleri'nin şöyle dediğini
işitmiş. Ne söylemiş Zünnûn Hazretleri KS:

(*Bi-evveli kademin tatlübuhû, tûdrikühû*
ve *tecidühû*) "Onu isteyerek, onu ister bir
haldeyken attığın ilk adımda, *bismi'llâh*,
(*tûdrikühû*) ilk adımda ulaşırsın ona, (ve
tecidühû) ve bulursun onu..." O dediği Allah...
Bu çok büyük bir müjde!

Yâni sen gerçekten Allah'ı mı istiyorsun? Niyetin
samimi mi?.. Attığın birinci adımda ulaşırsın.
Daha çok adım atacağım da ulaşacağım diye bir
şey yok. "İlk adımda ulaşırsın. İlk adımda onu
bulursun, ona erersin ve onu bulursun." diyor.
Çok mühim bir söz...

Demek ki, insanın niyeti halis oldu mu, isteği
samimi oldu mu, katıksız oldu mu... Evet,
tasavvufun bir yolu vardır, eğitimin bir zamanı
vardır ama, daha ilk adımında adam onu

bulmuştur, cennetlik olmuştur yâni. Niyeti halis... Tabii tecrübesi artacak, bilgisi artacak vs. vs...

Onun için, Peygamber SAS Hazretleri'ne bir bedevî geldi, dedi ki:

“—Yâ Rasûlüllah! İslâm nedir bana bir anlat, onu yapayım, başka bir şey yapmayayım.”

Dedi ki:

“—Namaz kılacaksın, oruç tutacaksın, zekât vereceksin vs...” söyledi.

“—Tamam, bunları yaparım, başka bir şey yapmam. Hadi es- selâmü aleyküm!” dedi, ayrıldı.

Peygamber Efendimiz buyurdu ki:

“—Cennetlik bir kimse görmek isteyen baksın.” Neden?.. İsteği samimi. İlk adımda maksat hasıl oldu.

Tabii bu bize büyük bir müjdedir. Biz bu yola adım atmış mıyız? Demek ki Allah'ın yolunda ilk adımı ihlasla atmışsak, demek ki şeye lüzum yok, el-hamdü lillâh ki ona ermiş, onu bulmuş gibi oluyoruz. Şimdi onu kaybetme tehlikesi başlıyor artık. Yâni bulunca elden kaçırma tehlikesi başlıyor, kaybetme tehlikesi başlıyor. O halde bizim düşüneceğimiz: Aman kaybetmeyim, aman kaçırmayım, aman düşmeyim diye her halde dikkat etmek gerekiyor.

Evet, bu kadar kalsın. İki tane soru var. Başka soru sormayın! Yâni sorulara cevap veriyor hoca diye, soruları yağdıрмаğa kalkışmayın bana... Allah hepinizden râzı olsun... Burada bırakalım. Yirminci sözü söyledik, yirmi birincide kaldık.

Şimdi bu hafta aslında konuşma haftamız değildi ama, vakfımızın eğitim toplantısı olacak, Türkiye'nin her yerinden vakıflarımızın, derneklerimizin mensuplarını çağıracağız, onları eğiteceğiz. Önümüzdeki hafta burada olmayacağız. Ondan sonraki hafta da yine bir eğitim çalışmamız olacak diye, bu haftaya alıverdik bu dersi.

Ne zaman artık bunu yapabiliriz? Onu camide sorarsınız. Ama önümüzdeki hafta olamayacak, çünkü seyahate çıkıyoruz. Allah hepinizden râzı olsun...

İki sorudan birisi:

Niyeti sahih, tevbe ediyor fakat tevbesinde sebat edemiyor.

Aslında günahtan pişman oluyor, bu durumda ne yapılacak?..

Tabii iradesini kuvvetlendirmeğe çalışacak. Gene Allah tevbesini kabul eder. Çünkü niyeti güzel, günahına da pişman oluyor, ama sebat edemiyor. Demek ki zayıf kul... İradesini kuvvetlendirecek, düşmemesini öğrenecek. Yâni çocuk yavaş yavaş emekler, ondan sonra ayakta durmağa başlar, annesi onu karşısına diker, "Gel bakayım birkaç adım," tıpış tıpış gelir, fena sarılır filan... O da yavaş yavaş adım atmasını öğreniyor. Onun gibi. Sonra da artık saatlerce yürüyecek bir hale gelir. Demek ki bu hataları yapa yapa yapmamayı öğrenmeli insan.

İradesini kuvvetlendirmek için de, tabii oruç çok güzel bir eğitimidir. Dinimizin iradeyi kuvvetlendirme eğitimi oruçtur. Oruç tutacak, her günahtan kendisini çekecek.

Harama da bakmayacak, gazeteye de bakmayacak, mecmuaya da bakmayacak, diline de sahip olacak yalan dolan haram vs. çıkmayacak. Kulağına da sahip olacak, yalan dolan haram girmeyecek. Eline de ayağına da her şeyine sahip olacak. Böylece bir eğitim geçirmiş olacak.

İkincisi: Bizim bu *Başarının Prensipleri* diye bir kitabımız vardı, onu okusun kardeşlerimiz. İnsan kendi kendisine plan ve program yapmalı, o programa göre kararlar vermeli, o kararlara kendisini uydurmalı; uymadığı zaman da kendisini cezalandırmalı, uymaya alıştırmalı.

Saat onda kalkacağım, kalkın. Saat üçte saati kuracağım kalkacağım. Kalkmağa alıştırın! Böyle böyle kendi kendinizi yenmeğe, içinizdeki arzuları bastırmağa ve iradenizi kuvvetlendirmeğe muvaffak olursunuz.

Allah hepinizden râzı olsun!..

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

18. 01. 1992 - İstanbul

[Bütün TASAVVUF SOHBETLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

SERVER
Kürsü